

**Добірка віршів до Всеукраїнського дитячого конкурсу читців поезій
«Стукіт серця Петефі на берегах Дніпра»
з нагоди 200-річчя від дня народження
національного угорського поета Шандора Петефі**

Батьківщині

Степ в золотому стиглому вбранні,
Де марево ввижається мені,
Колишетесь і в дальній лине плин,-
Ти пізнаєш мене? Це я, твій син.

У затінку оцих тополь старих
Востаннє відпочити я приліг,-
Як римська цифра п'ять, на сірім тлі
У вирій відлітали журавлі.

Лишаючи назавжди отчий дім,
Заледве міг я попрощатись з ним...
Благословення матері! Давно
Розвіялося на вітрах воно.

На віддалі минав за роком рік,
Народжувався і зникав навік,-
На возі не завжди щасливих літ
З тих пір я встиг об'їхати весь світ.

Важка наука — в білім світі жить.
Багато поту й сліз я встиг пролить.
Вибоїстим, нерівним був мій шлях
В пустелі людській по сипких пісках.

Це добре знаю я, бо мій напій
Не-раз бував немов полин гіркий,
Не раз мій кухоль наливали вщерть —
Було б одразу легше випить смерть.

Але тепер все горе й вся біда,
Всі муки сплинули, немов вода,
І спомини про мій тернистий шлях —
Все потопає в радісних сльозах.

Тут колисала матінка мене,
Тут сонце, наче в юності, ясне,
З-під хмари усміхається мені,
Як синові, на рідній стороні.

В кінці вересня

Осінні квіти ще цвітуть серед долин,
Ще ясен під вікном шумить зелений,
Та ген од снігових од білих верховин
Холодний світ зими пливе до мене.
Ще в моїм серці сяє день ясний,
Та темний чуб вже сивина укрила,
Неначе буйний ряст зеленої весни

Зимова паморозь нараз прибила.

Вмирають квіти вже. І геть зника життя.
Прилинь до мого серця, пташко мила!
Сумний минає вік, немає вороття,
Ген — край життя чекає нас могила.
Я перший з нас помру. Скажи, скажи мені,
Чи саван мій обмиєш ти сльозами,
Чи спалахнуть в очах нових кохань вогні
Й моє ім'я зотліє над вогнями?

Якщо свою вуаль ти скинеш жалібну,
Залиш її на камені у мене;
Покину світ могил тоді на мить одну,
Щоб підібрати те сумне знамено
І сльози втерти ним, — в яку коротку мить
Забула ти усе наше минуле!
Та кров сердечних ран не легко зупинить,
Воно і тут ячить — тривожне серце чуле.

Національна пісня

Встань, мадьяр, на клич вітчизни!
Встань, часи настали грізні!
Вирішиться в смертнім полі
Жить нам вільно чи в неволі?
Клянемося перед богом
І людьми,
Що рабами більш не будем
Жити ми!

Досить нам уже терпіти!
Вільних прадідів ми діти!
Дихати на повні груди
Мусимо, як вільні люди.
Клянемося перед богом
І людьми.
Що рабами більш не будем
Жити ми!

Той нікчема і ганеба,
Хто не вмере, коли це треба,
Хто не здійме в битві зброї
Для вітчизни дорогої!
Клянемося перед богом
І людьми,
Що рабами більш не будем
Жити ми!

Шабля в золоті іскриться
Ліпше, ніж кайданів криця!
В дружбі з шаблею старою
Рвіть кайдани — і до бою!
Клянемося перед богом
І людьми,

Що рабами більш не будем
Жити ми!

Знов засяє, як в заграві,
Рід наш давній в давній славі,
Змиєм кров'ю, як герої,
З себе знак ганьби старої!
Клянемося перед богом
І людьми,
Що рабами більш не будем
Жити ми!

В сьйві волі, повні сили,
Прийдуть на оці могили
Наші внуки, вільні люди,
Нас з любов'ю пом'янути.
Клянемося перед богом
І людьми,
Що рабами більш не будем
Жити ми!

Одкрій мені дорогу, доле...

Одкрій мені дорогу, доле,
Щоб я для людства щось зробив,
Щоб племінь благородний в мене
Даремно в грудях не зотлів.

Той племінь, наче впавши з неба,
Давно в крові моїй живе.
Мій кожний серця стук — молитва
За щастя людства світове.

Коли б я міг не лиш словами,
Підтвердить ділом поклик свій,-
Нехай би на новій Голгофі
Мені воздвигли хрест новий.

За благо й волю людства вмерти —
Яка щаслива й світла смерть!
Життя? Воно ціни не має,
Коли не повне сонцем вщерть.

Скажи мені, що я загину
В бою за щастя осяйне,-
І сам хреста я приготую,
На котрім розіпнуть мене!

Коли ти муж, будь мужнім...

Коли ти муж, — будь мужнім,
Знайди життєву путь,
А лялькою на шворках
В руках судьби не будь.
Пес недолугий — доля.
Лякає навісна
Лиш кволих — і тікає

Від сміливих вона.

Коли ти муж, — будь мужнім
Не тільки на словах.
Найкращий з Демосфенів 1
— Меч у твоїх руках.
Твори у вирі битви,
А довершивши твір,
Замовкни, як змовкає
Гроза за краєм гір.

Коли ти муж, — будь мужнім,
Вмій правду боронить,
Хоча б і довелось
За неї кров пролити.
Зумій заради правди
Зламати життя своє.
Честь в боротьбі — найвище,
Що в тебе в світі є.

Коли ти муж, — будь мужнім,
Борися і страждай,
Але своєї волі
Нікому не віддай!
Хто продається, — гине
В зневазі і ганьбі.
"Голодний, але вільний!" —
Впиши в девіз собі.

Коли ти муж, — будь мужнім.
І в водоверті літ
Тебе не подолають
Ні люди, ані світ.
Будь дубом, котрий буря
З корінням вирива,
Але який не гнеться
Під вітром, як трава!

Війна приснилася мені
Вночі війна приснилася мені.
Скликали на війну мадярів —
Кривавий меч по рідній стороні
Ходив у відблисках пожегів.

На клич меча вставали серед тьми
Всі, хто ще міг в бою стояти.
Вінець свободи здобували ми,
Вітчизни діти і солдати.

Той день був нашого весілля днем.
Зачувши грізний клич до бою,
Щоб за вітчизну вмерти, під вогнем
Я розлучивсь вночі з тобою.

Як гірко, дівчинко, у шлюбну ніч
Вмирати в бойовому полі!
Але б я радо вмер під сурми клич,
Коли б зачувся поклик волі.

Зрада

В'ється вулиця велика.
Грай, музико, вільна, дика!
Пляшку й серце повні маю —
Я танцюю, я співаю.

Нум, цигане, суму-звуку!
Виллю, вихлюпну розпуку!
Ось той дім... Я тут спинюся
І крізь сльози засміюся.

Тут живе мандрівна зірка,
Що мене дурила гірко,
Що од мене притьмом зникла,
Коло другого призивкла.

Ось її вікно, цигане!
Хай музика знову гряде,
Хай зрадлива й сном не баче,
Як у мене серце плаче...

Ковзкий сніжок

Ковзкий сніжок. Зимова путь,
Кохану до вінця везуть,
До церкви милу повезли,
Од серця в мене відняли.

Коли б я снігом бути міг,-
Попід саньми б заметом ліг,
Щоб коні кинули її
В обійми пристрасні мої,

Щоб на уста поклав я її
Останній поцілунок свій,
На серце її упав би я,
Розтав би — й смерть прийшла б моя.

На Батьківщині

У цьому краї народився я,
Це полонина радісна моя,
Це місто, де з'явився світ мені,
Мого дитинства сповили пісні.
Одну я згадую. Тремтять кущі.
Гудуть на вігах золоті хрущі.

Дитиною пішов я звідси в світ
І ось прийшов дорослий... двадцять літ,

Вже двадцять літ від того дня пройшло!
Чимало горя й радощів було...
Тягар життя — турботи та плачі.
Гудуть на вітах золоті хрущі.

О, де ви, друзі молодих забав?
Хоч би одного з вас я тут застав!
Зійшлися б ми, як у дитячий вік,
Забув би я, що літній чоловік,
Що двадцять п'ять вже років на плечі.
Гудуть на вітах золоті хрущі.

Мов неспокійна пташка поміж віт,
Думки шугають у минулий світ.
Збирають взяток спогадів сумний,
Неначе бджоли з квітів мед гіркий.
Проходить полем пісня уночі,
Гудуть на вітах золоті хрущі.

Я знов дитина в зорянім саду,
Я знову дму в осикову дуду;
На хворостині знову полетів
До жолоба, бо пити захотів
Мій кінь... Ну, пий! Гримлять стрімкі ключі.
Гудуть на вітах золоті хрущі.

Вечірній дзвін бринить. Упала тінь,
Уже стомились і їздець, і кінь.
Додому йду,— там мати при вікні
Своїх пісень співатиме мені.
Я слухаю — півсон — печаль, дощі...
Гудуть на вітах золоті хрущі.

На горі сиджу...

На горі сиджу й дивлюсь в думках, без сну,
Мов лелека з ожереду, в даль смутну.
Унизу потік кружляє без пуття,
Наче образ мого темного життя.

Як втомивсь я від скорботи і страждань,
Від постійних скарг на долю, від ридань!
Горе в мене рівне з обширом морським,
Радість в ньому острівцем лежить малим.

Виє вітер і в долині, й на горі.
Пізня осінь, темна осінь на порі.
О, який чудовий осені засів!
Я люблю вмирання луків і лісів.

Змовк давно вже лісового птаства свист,
На деревах, ледь бринить черлений лист,
Пада лист, останній лист, летить, як дим...
Як хотів би я упасти разом з ним!

Смерть... Вітри мій прах нужденний рознесуть.
Я хотів би диким деревом в лісі бути,-
Так стояв би і шумів я безліч літ,
І не знав би, і не чув про лютий світ!

Я хотів би диким дубом в лісі бути,
Лісовим пожаром в хащах спалахнуть,
Цілий світ вогнем пойняти і спалить,-
Так мене терзав і рвав він кожну мить!

Народ

З мечем в руках.
Народ, завжди наготові
Пролити ріки поту й крові
В труді й боях.

Навіщо піт він проливає
Свого чола?
Адже тієї крихти хліба
Йому родюча чорна скиба
Й сама б дала.

Навіщо кров він проливає
Ворожих лав?
За батьківщину? За свободу?
Чи за права? Адже в народі
Немає прав!

Патріотична пісня

Я серцем і душею твій,
Мій рідний краю!
Лише тобі належу я,
Тебе кохаю!

Моя душа — величний храм.
Та коли треба,
Віддам і душу я свою
Заради тебе,

О тепла кров з грудей моїх,
На землю бризни
Заради вічного життя
Й добра вітчизни!

Ні, я нікому не скажу
І не відкрию,
Що лиш з тобою я з'єднав
Свою надію.

Таємно по твоїх слідах
Я йти не кину,-
Не так, як тінь, що з нами йде
Лиш в світлу днину.

Тебе і вдень я і вночі
Не залишаю,-
Я в тьмі потрібніший тобі,
Мій рідний краю!

Я до синів твоїх іду,
Щоб в мить єднання
Молитись за твоє ясне,
Нове світання!

До дна, до дна своє вино
Я випиваю...
Воно гірке від сліз моїх,
Мій рідний краю!

Перша роль

Я став актором. Перша роль
Готова вже моя.
Уперше маю на кону
Зареготати я.

На сцені я сповна душі
Завзято регочу,
А на житті ще є причин
Доволі для плачу.

Проти королів

Ми знаєм — іграшки потрібні дітям.
В захопленні дитячому народи
Тих іграшок немало нарobili,
Катами ставши власної свободи.
Вдягли на лоба дурневі корону,
Помазали і повели до трону.

Ті королі сидять собі на троні
Урівень з небом і його зірками
І думають у вишині принадній,
Що з ласки божої керують нами.
Ви помиляєтесь у власній славі —
Ви не пани вже, а ляльки трухляві!

Світ повнолітнім став. Коли мужнієш,
Не дбаєш вже про іграшки дитячі.
Геть з тронів, королі! З голів корони
Мерщій скидайте, телепні ледачі!
І не баріться, не жартуйте з нами,
Бо зіб'ємо їх разом з головами!

Так станеться. Удар тії сокири,
Що на паризькому майдані грянув,
То тільки перша блискавиця бурі,
Що налетить невдовзі на тиранів,
В ній грізний вирок світові старому,
А я — не перший гуркіт її грому!

Стара земля обернеться на хащі,
І королі завиють в них, мов звірі.
Ми будем радо гнати їх, як здобич,
Під постріли рушниць дошкульно-щирі,-
І кров'ю їх напишем серед неба:
"Світ вже змужнів — йому ляльок не треба!"

Пісні

Не спить в колисці, плаче немовля,
А ще не день,-
І нянька, присипляючи його,
Співа пісень.

Дитя моїх страждань — безсонний біль
Кричить в мені,-
Щоб він заснув на мить, складаю я
Свої пісні.

Солдат

Я відставний солдат. У мене все забрали,
Був тільки рядовим — не вислуживсь в капралах,
Хоч молодість свою в солдатчину приніс,
А звідти взяв лише тягар старечих сліз.

Був щиро відданий і ревний до роботи,
Не знав покарань я — солдатської турботи.
Що ж в нагороду мав, зі служби ідучи?
Що генерал мене поплескав по плечі.

Угорщина

Навчитись того куховарства,
Вітчизно, тобі уже слід:
На одному боці готовий,
На другім — сирий твій обід.

В той час, як на одному боці
Пиячать, жирують, жеруть,
На другому боці, вітчизно,
Сини твої з голоду мруть.

Шляхтич

Його поклали на кобилу —
Негідник різок заробив.
Він грабував, і дідько знає,
Чого ще він не робив.

Та він, пручаючись, волає:
"Пустіть! Сховайте нагая!
На це не маєте ви права!
Ви знаєте, що шляхтич я?!"

Чи чули ви цю скаргу, душі
Оганьблених його дідів?

Він вартий різок після цього,
А шибениці й поготів!

До альбома К.Ш.

Стара будівля — білий світ;
Перекосивсь, схиливсь, осів.
Коли ти ходиш в нім,— пильнуй,
Щоб часом лоба не розбив.

Націлився на тебе слуп...
Схили чоло, не будь дурним!
"Я краще лоба проломлю,
Аніж схилюся перед ним".

Обідрані герої

Я міг би теж в добірні рими
Поодягать свої пісні,
Щоб зручно їм було з'являться
В хороми й зали осяйні.

Але дарма — мої ідеї
Не легковажні юнаки,-
Їм, напахтившись, в рукавичках
У світ виходить не з руки.

Не чути свисту куль, і шаблі
У темнім небі блиск погас,
Та бій триває... Не гармати —
Ідеї борються в наш час.

І я стою на полі бою
З бійцями визнаними в ряд.
Мої пісні — в бою, і кожний
Рядок мій — бойовий солдат.

Обшарпані, а добрі хлопці,
Боротись вміють до кінця,-
Відвага, а не пишний одяг
Вкривають славою бійця.

Я не запитую, чи вірші
Мене мої переживуть.
Коли судилося їм впасти,
На полі бою хай впадуть.

Тоді священною ця книга,
Мов цвинтар, буде і тобі,
Бо в ній поховано героїв,
Що чесно впали в боротьбі.

Угорський дворянин

Шабля прадідів кривава
На стіні висить іржава...

Досить є на те причин:
Я — угорський дворянин!

Ким ти був, а нині хто ти?
Ні турботи, ні роботи.
Хай працює селянин,
Я — угорський дворянин!

Вчитись? Киньте теревені!
Пухнуть з голоду учені.
Неписьменних дурнів син,
Я — угорський дворянин!

Правда, є одна наука,
Вивчити її не штука —
Знаю смак харчів та вин...
Я — угорський дворянин!

Не беруть податку з мене.
Є хазяйство, та нужденне,
А борги вже вище стін.
Я — угорський дворянин.

Що мені до батьківщини,
Де життя й добра країни?
Хай лежить в пилу руїн.
Я — угорський дворянин!

З древнім правом в древнім домі
Я помру хоч на соломі...
В пекло? В рай? Кінець один.
Я — угорський дворянин!

Підготувала: бібліограф Боднарюк М.Д.